

IV. Література XX ст.

Тема 38. Іван Драч (нар. 1936 р.)

Іван Драч - поет пошуку нового змісту і форми.

«Художнику - немає скутих норм. Він - норма сам, він сам в своєму стилі...»

(І. Драч)

Особливості творчого стилю І. Драча:

- основні жанри творчості: балада («Балада про соняшник», «Крила»), вірш, поема, поема-мозаїка («Чорнобильська мадонна»), поема-симфонія («Смерть Шевченка»), притча, драматична поема («Дума про Вчителя», «Соловейко - Сольвейг»), етюд («Етюд про хліб», «Сонячний етюд»), кіноповість, кіносценарій («Пропала грамота», «Вечори на хуторі біля Диканьки»), літературно-критична розвідка та ін.;

- поєднання епічності з найруженим драматизмом та ліричністю;

- різноплановість художнього мислення: прозорі образи (часто фольклорні), складні метафори (інколи переростають у символи), філософічність роздумів про загальнолюдські цінності з одночасним зображенням приземлених картин;

- поетична мова збагачена науковою лексикою, незвичайними асоціативними рядами, метафорами, символами;

- модернізує класичну форму балади (зображення історичних, героїчних ситуацій з елементами фантастики): приземлює сюжети, вводить в реалії побуту, моделює незвичайні ситуації духовного вибору;

- сонцепоклонницькі мотиви.

Провідні теми і проблеми:

- кохання не тільки в межах суб'єктивного, а й об'єктивного (в космічному дійстві буття);

- тема засудження фашизму в усіх проявах;

- роздуми над призначенням поета і поезії, сутністю мистецтва;

- творча свобода;

- екологічні проблеми;

- хліб - святиня, символ міцної родини, життя, гостинності;
- краса і потворність людської душі;
- велич Кобзаря - одного з найкращих українських синів;
- доля звичайної людини та ін.

«Балада про соняшник»

(1962)

Перша збірка І. Драча «Соняшник» ознаменувала новий етап у розвитку української лірики своїм жанровим новаторством.

«Балада про соняшник» (1962), що увійшла до збірки, була перекладена багатьма мовами світу.

Поет реформував жанрові можливості балади, відкинувши традиційні легендарно- історичні, героїчні й фантастичні її атрибути, але залишивши ліро-епічну структуру, напружений сюжет. Поет розширює просторові координати художнього світу, сміливо відштовхуючись від побутових, буденних реалій життя і піднімаючись до широких узагальнень.

У баладах І. Драча ліричний суб'єкт вміє миттєво осягнути світ, побачити в ньому щось дивовижне, неповторне, якусь нову грань, яка не всім відкривається.

У «Баладі про соняшник» побутова конкретика, універсальність і велич життя поєднані в цілісність, читацьке світосприймання пов'язане відчуттям неперервності руху й відкриттям краси у повсякденному житті. Уже на початку балади соняшник (невід'ємний атрибут українського пейзажу й національного світовідчуття) зазнає метаморфоз:

В соняшника були руки і ноги,

Було тіло шорстке і зелене.

Він бігав наввипередки з вітром,

Він вилазив на грушу, і рвав у пазуху гнилиці,

І купався коло млина, і лежав у піску,

І стріляв горобців із рогатки.

Він стрибав на одній нозі,

Щоб вилити з вуха воду...

Поет застосовує фольклорний мотив перевтілення: у творі соняшник - це хлопець. Завдяки асоціаціям реальні предмети стають символами. Образ сонця набуває метафоричного смислу і символізує поезію, тобто сонце-поезія трансформується в образ звичайнісінького сільського дядька. Миттєві порушення пропорцій, неочікувані просторові й смислові зміщення, асоціативні комбінації явищ і предметів стають важливим інструментом для вираження ідеї твору. У цих видозмінах важливу роль відіграє момент сенсації. Це своєрідний психологічний «зоровий план», адже зіставлені події і картини вражають свідомість читача.

Образи соняшника і сонця надзвичайно прозорі: читачеві зрозуміло, що поет нероздільно пов'язаний з реальним життям, яке дає можливість самореалізуватися творцеві. Відкриття краси, духовності, що набувають космічного, сонячного виміру, неможливі без «земного», реального буття, яке творча особистість втілює у витворах мистецтва.

Твір завершується монологом:

Поезіє, сонце моє оранжеве!

Щомиті якийсь хлопчисько

Відкриває тебе для себе,

Щоб стати навіки соняшником.

Поетика твору є модерною. Баладу написано верлібром, ритмічна розкріпаченість якого давала можливість авторові вільно передати рух складних картин, думок і почуттів.

Балада — жанр ліро-епічної поезії фантастичної, історико-героїчної або соціально- побутової тематики з драматичним сюжетом.

Метаморфоза - перетворення однієї форми чого-небудь в іншу; видозміна.

Верлібр - вірш без рими і розмірів з довільним чергуванням рядків різної довжини.